

MARCIN NABOŻNY

**MISYJNE DROGI KOŚCIOŁA.
OGÓLNOPOLSKIE SPOTKANIE HISTORYKÓW
KOŚCIOŁA W PELPLINIE, 5-6 KWIETNIA 2013 R.**

W pracy naukowej historyka oprócz prowadzonej kwerendy, badań i czasu poświęconego na utrwalanie śladów przeszłości, istotną rolę odgrywają sympozja, konferencje i spotkania naukowe, podczas których przedstawiane są wyniki prac, następuje wymiana myśli naukowej i poglądów na różnorodne tematy związane z prowadzoną działalnością. Temu mają służyć odbywające się od 1963 roku coroczne spotkania profesorów i wykładowców historii Kościoła¹. Ogólnopolskie Zjazdy Historyków Kościoła zainicjował, w trosce o integrację środowiska historyków Kościoła, ks. prof. Marian Rechowicz (1910-1983), rektor KUL, późniejszy biskup w Lubaczowie. W 1964 roku szefem Sekcji Historii Kościoła Polskiego Towarzystwa Teologicznego wybrano bpa Wincentego Urbana (1911-1983). Po jego śmierci w 1983 r. przewodniczącym Sekcji został bp Edmund Piszcz, późniejszy arcybiskup metropolita warmiński. Obecnie od 2002 r. do dnia dzisiejszego funkcję tę pełni bp prof. dr hab. Jan Kopiec – bp pomocniczy w Opolu (1993-2011), obecnie bp diecezjalny w Gliwicach. Do 2000 r. sekretarzem Sekcji Historii Kościoła Polskiego Towarzystwa Teologicznego był ks. prof. dr hab. Kazimierz Dola, a od 2002 r. jest nim ks. prof. dr hab. Jan Walkusz z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. To on nadaje odpowiedni kierunek prac sekcji, przykładając szczególną uwagę do wiosennych spotkań, które od kilku lat mają wyraźny charakter monotematyczny. „Chodzi w nich o komplementarną i kontekstualną analizę stosunkowo wąskich wyinków niezmiernie bogatej przeszłości kościelnej, z wyraźnym jed-

¹ Spotkanie takie nie odbyło się jedynie w 1982 r. z racji trwającego stanu wojennego.

nak priorytetem dla tematów dotąd mało przebadanych, kontrowersyjnych, bądź celowo pomijanych” – podkreśla ks. prof. dr hab. Jan Walkusz z KUL – kierownik Katedry Historii Kościoła XIX i XX wieku i jednocześnie od 1999 r. organizator zjazdów.

Każdego roku jest przewidziana konkretna, wcześniej zaplanowana tematyka, która ma objąć jeden, jakiś bardzo istotny zakres badawczo-tematyczny. Dotąd zjazdy odbywały się m.in. w Katowicach w 2000 roku, u Salwatorianów w Bagnie w 2001 roku, gdzie historycy zajmowali się dziejami i kulturą zakonów na ziemiach polskich. W 2002 roku taki zjazd odbył się w Szczecinie i był poświęcony obecności duchowieństwa w życiu publicznym XIX i XX wieku. W 2003 roku zjazd miał miejsce na Górze św. Anny. Problematyką wiodącą tego spotkania była aktywność czasopiśmienniczo-wydawnicza Kościoła katolickiego w Polsce w XIX i XX wieku. W 2004 roku, z racji odbywającego się wtedy Kongresu Teologicznego, zjazd wyjątkowo odbył się nie w okresie wielkanocnym, tylko we wrześniu w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Tematyką wiodącą były zbiory i biblioteki kościelne w Polsce. W 2005 roku spotkanie historyków Kościoła odbyło się w Olsztynie. Zorganizowane zostało przez seminarium duchowne i funkcjonujący już wtedy na tamtejszym Uniwersytecie Wydział Teologiczny. Tematem były diecezjalne kościelne ośrodki badań historycznych w Polsce. W roku 2006 zjazd miał miejsce w Koszalinie, natomiast tematem były zakonne ośrodki badań historycznych w Polsce. W 2007 roku ogólnopolskie spotkanie było w Gietrzwałdzie u Kanoników Regularnych. Tematyką wiodącą była Maryja w wizerunkach i sanktuariach wpisana w kontekst dziejów Polski. W 2008 roku miejscem zjazdu była Legnica, gdzie podejmowano naukową refleksję nad świętymi i błogosławionymi w dziejach Śląska². W 2009 roku, z okazji jubileuszu franciszkanów (osiemsetna rocznica od zatwierdzenia Reguły św. Franciszka), zjazd odbył się w Krakowie i był poświęcony dziejom franciszkanów³. W 2010 roku, z racji przypadających jubileuszów 50-lecia kapłaństwa i 25-lecia sakry bpa rzeszowskiego Kazimierza Górnego, historyków Kościoła gościła diecezja rzeszowska, natomiast tematem głównym

² S. Cieślak SJ, *Spotkanie historyków Kościoła w Legnicy (27-28 III 2008 r.)*, „Nasza Przeszłość” 109(2008), s. 335-338.

³ S. Cieślak SJ, *Spotkanie Historyków Kościoła w 800. rocznicę powstania Zakonu Franciszkańskiego (15-17 IV 2009)*, „Nasza Przeszłość” 111(2009), s. 327-331.

spotkania było ukazanie historii męczeństwa od początków Kościoła po czasy współczesne⁴. W 2011 roku u Karmelitów Bosych w Wadowicach podejmowano refleksję nad dziejami przygotowania do kapłaństwa w Kościele katolickim⁵. W kolejnym, 2012 roku, spotkanie odbyło się w dawnym klasztorze kamedułów w Wigrach, na terenie diecezji ełckiej. Problematyką przewodnią, w związku z 20. rocznicą ogłoszenia przez Jana Pawła II bulli „Totus Tuus Poloniae populus”, była organizacja administracji kościelnej w Polsce na przestrzeni jej dziejów⁶.

Warunkiem uczestnictwa w zjeździe jest posiadanie doktoratu z historii Kościoła i praca dydaktyczno-naukowa. Regułą jest, że zjazd organizuje na przemian środowisko zakonne, innym razem diecezjalne. Odbywa się zasadniczo w stałym terminie w czwartek i piątek po Wielkanocy⁷.

Tematem tegorocznego 49. spotkania profesorów i wykładowców historii Kościoła w Polsce było misyjne zaangażowanie Kościoła katolickiego. Miejscem konferencji naukowej odbywającej się w dniach 4-6 kwietnia 2013 r. był Pelplinie⁸. Coroczny zjazd historyków, mający

⁴ S. Cieślak SJ, *Męczeństwo – szczególne świadectwo wiary w Jezusa Chrystusa. Spotkanie profesorów i wykładowców historii Kościoła w Rzeszowie, 8-9 IV 2010*, „Nasza Przeszość” 113(2010), s. 347-351; M. Nabożny, *Ogólnopolski Zjazd Historyków Kościoła w Rzeszowie*, „Niedziela” 14(2010), s. 36; M. Nabożny, *Historycy o męczeństwie w Kościele*, „Niedziela Rzeszowska” 53(2010), nr 17, s. 7; M. Nabożny, *Historycy Kościoła w Binarowej*, [w:] *Binarowa. Studia i materiały z dziejów parafii i sanktuarium*, red. W. Bielak, B. Walicki, S. Zych, Kolbuszowa 2011, s. 121-124.

⁵ S. Cieślak SJ, *Dzieje przygotowań kandydatów do kapłaństwa w Kościele katolickim. Spotkanie profesorów i wykładowców historii Kościoła w Wadowicach, 27-28 IV 2011*, „Nasza Przeszość” 115-116(2011), s. 567-573; M. Nabożny, *Ogólnopolskie spotkanie Historyków Kościoła. Wadowice 27-28 kwietnia 2011*, „Niedziela” 16(2011), s. 24.

⁶ M. Nabożny, *Ogólnopolski Zjazd Historyków Kościoła, Wigry 12-13 kwietnia 2012 r.*, „Niedziela” 14(2012), s. 27; J. Kapuściński, *Ogólnopolski Zjazd Historyków Kościoła w 2012 r.*, „Niedziela” 23(2012), s. 27.

⁷ M. Nabożny, *Ogólnopolski Zjazd Historyków Kościoła w Wyższym Seminarium Duchownym w Rzeszowie. Z ks. prof. dr. hab. Janem Walkuszem z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, kierownikiem Katedry Historii Kościoła XIX i XX wieku, dyrektorem Instytutu Historii Kościoła KUL i sekretarzem Sekcji Historii Kościoła Polskiego Towarzystwa Teologicznego rozmawia ks. Marcin Nabożny*, „Zwiastowanie. Pismo Diecezji Rzeszowskiej” 19(2010) nr 1, s. 125-129.

⁸ M. Nabożny, *Historycy Kościoła o misjach. Ogólnopolski zjazd w Pelplinie 5-6 kwietnia 2013 r.*, „Niedziela” 12(2013), s. 32; J. Kapuściński, *Ogólnopolski Zjazd historyków Kościoła w 2013 r.*, „Niedziela” 17(2013), s. 44.

za cel zgłębienie konkretnego aspektu z dziejów Kościoła, miał także istotny wymiar jednoczący i konsolidujący to środowisko naukowe. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele niemal wszystkich ośrodków naukowych, reprezentowanych przez kapłanów diecezjalnych i zakonnych. W ostatnim spotkaniu podczas wykładów oraz w trakcie dyskusji, uwidocznił się przede wszystkim misyjny aspekt funkcjonowania Kościoła. Monotematyczne spotkania dały możliwość pogłębionej refleksji nad wybranym zagadnieniem, które dotychczas – zdaniem ks. prof. Jana Walkusza – często z różnych powodów w historiografii były albo pomijane albo przemilczane.

„Misje są sprawą wiary, a wiara umacnia się, gdy jest przekazywana” – pisał bł. Jan Paweł II w „Redemptoris missio”. Te słowa wydają się bardzo aktualne zarówno w kontekście trwającego Roku Wiary, jak również dorocznego spotkania Księża Profesorów i Wykładowców Historii Kościoła w Polsce. Podczas konferencji historycy Kościoła przeprowadzili szeroko rozumianą refleksję nad formowaniem się przez wieki aktywności misyjnej w Kościele⁹.

W zjeździe w Pelplinie, prowadzonym przez bpa gliwickiego Jana Kopca – członka Sekcji Nauk Historycznych Komisji Nauki Wiary Komisji Episkopatu Polski – wzięło udział 60 osób. Byli wśród nich abp Edmund Piszcz, bp Adam Szal, bp Ryszard Kasyna, bp Wiesław Śmigiel. Całość zainicjowała Msza św. w Collegium Marianum pod przewodnictwem i z homilią bpa pelplińskiego R. Kasyny. Mszę św. koncelebrowali także abp E. Piszcz, bp A. Szal, bp J. Kopiec. Obrady odbywały się w Bibliotece Diecezjalnej im. bpa Jana Bernarda Szłagi. W kolejnym dniu Mszy św. przewodniczył i homilie wygłosił bp Jan Kopiec.

Celem jak najlepszej realizacji i omówienia zaplanowanej tematyki organizatorzy zaplanowali 8 referatów. W pierwszym dniu konferencji, koordynowanej przez ks. prof. Andrzeja Kopiczkę, prelegenci podjęli następujące zagadnienia: „Misyjne drogi Kościołów Wschodnich” (ks. prof. Stanisław Nabywaniec), „Kontekstualny charakter pisarstwa historycznego na temat misji werbistów w Chinach” (ks. dr hab. Andrzej Miotk SVD), „Od Kościoła europejskiego do Kościoła rodzimego. Misyjne nauczanie papieskie XX w.” (ks. prof. Jan Walkusz), „Trudne punkty inkulturacji misyjnej na przykładzie małżeństw afry-

⁹ M. Nabożny, *Historycy Kościoła o misjach. Ogólnopolski zjazd w Pelplinie 5-6 kwietnia 2013 r.*, „Niedziela” 12(2013), s. 32.

kańskich” (ks. Franciszek Behrendt). W kolejnym dniu zjazdu obradom naukowym przewodniczył ks. prof. Bernard Kołodziej SChr. Poruszono wówczas takie zagadnienia jak: „Misje Braci Mniejszych Konwentualnych w Paragwaju na przełomie XX i XXI wieku” (o. dr hab. Zdzisław Gogola OFMConv), „Znaczenie synodów limskich dla ewangelizacji misyjnej Indian w ich językach i kulturze” (ks. dr Janusz Brzozowski SVD), „XVIII-wieczne obrazy misji katolickich – między tradycyjną pobożnością a oświeceniową krytyką” (o. dr Paweł Zając OMI), „Wpływ misji kalifornijskich na postać kultury amerykańskiej” (ks. dr Marek Grygiel SChr). W referatach wybrzmiało także zaangażowanie na rzecz misji zgromadzeń zakonnych m.in. chrystusowców, franciszkanów, oblatów i werbistów. Prelegenci wraz z naukową refleksją dali także świadectwo własnego zaangażowania misyjnego.

Koordinator spotkania ks. dr Krzysztof Koch zorganizował dla uczestników sesję wyjazdową podczas której uczestnicy w pierwszym dniu zjazdu zwiedzili Muzeum Diecezjalne posiadające w swych zbiorach jedną z największych kolekcji rzeźb średniowiecznych, zbiory szat, naczyń i relikwiarzy liturgicznych, a także jedyny w kraju egzemplarz Biblii Gutenberga. Historycy Kościoła zwiedzili także perły kultury sakralnej i świeckiej Kaszub, m.in. jeden z najstarszych skansenów europejskich z 1906 r. we Wdzydzach Kiszewskich, XIV-wieczny zespół pokartuski w Kartuzach, kościół ponorbertański i zespół poklasztorny z XIII w. w Żukowie. W ostatnim dniu pobytu w Pelplinie zwiedzili także pocysterską katedrę, której historię i architekturę przybliżył ks. prof. dr hab. Anastazy Nadolny.

Owoce zjazdu jest przygotowywany przez ks. prof. J. Walkusza rocznik naukowy „Kościół w Polsce. Dzieje i kultura”, popularyzujący treść spotkań i dokonań polskich historyków Kościoła. Głównym pomysłodawcą i redaktorem wydawnictwa jest ks. prof. J. Walkusz, który konieczność jego założenia uzasadnił: „Przygotowane z olbrzymim nakładem pracy referaty, z wykorzystaniem zazwyczaj nowych źródeł, a później – wskutek dopowiedzeń, dyskusji i polemik – odpowiednio przeredagowane i uzupełnione, albo ginęły w trudno dostępnych czasopiśmie, albo – co było zjawiskiem zgoła częstszym, dyktowanym kłopotami wydawniczymi – w ogóle nie były publikowane. Nie trzeba dodawać, że straty historiografii kościelnej, wynikające z takich uwarunkowań, były niemałe. Chcąc zatem w jakiś sposób zaradzić tym problemom, a tym samym udostępnić szerszemu od-

biorcy, (...) pragniemy zainicjować wydawnictwo seryjne”. Główną treść tego czasopisma stanowią materiały posesyjne z corocznych zjazdów historyków Kościoła w Polsce. Z czasem rozbudowano dział recenzji oraz publikowano wykaz dorobku naukowego historyków z różnych polskich ośrodków akademickich (książki, artykuły, recenzje oraz przeprowadzone doktoraty i magisteria). Każdego roku promocja nowego tomu czasopisma ma miejsce podczas corocznego spotkania naukowego¹⁰. W Pelplinie zaprezentowano ponad trzystustronicowy 12. numer tego wydawnictwa, zawierający referaty ze zjazdu w Wigrach oraz szeroki dział recenzji wraz z bibliografią podmiotową polskich historyków Kościoła za rok 2011 z uzupełnieniami za lata 2000-2010¹¹.

Podczas spotkania bardzo cenne uwagi na temat misji przedłożył abp E. Piszcz, który w latach 1983-1995 był przewodniczącym Komisji Episkopatu Polski ds. Misji, a w latach 1989-1994 członkiem watykańskiej Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów. Ks. prof. dr hab. Józef Mandziuk z UKSW, kontynuator zainicjowanego przez o. prof. Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego OFM Słownika Polskich Teologów, zapowiedział prowadzenie dalszych prac nad tą serią wydawniczą. Bp prof. J. Kopiec wraz z ks. prof. J. Walkuszem zachęcili wszystkich uczestników do włączenia się w przygotowywaną księgę jubileuszową z okazji nadchodzącego 50 zjazdu polskich historyków Kościoła.

¹⁰ J. Kapuściński, *Ogólnopolski Zjazd historyków Kościoła w 2013 r.*, „Niedziela” 17(2013), s. 44.

¹¹ „Kościół w Polsce. Dzieje i kultura”, t. 12, red. J. W a l k u s z, Lublin 2013.